

Рік VIII.

Р. 1899 кн. I.

Т. XXVII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, I B.

B. XXVII.

Виданням Наукового Товариства імені Шевченка.

В друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Рік VIII.

Р. 1899 кн. I.

Т. XXVII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, I B,

B. XXVII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

від себе дуже мало, обмежує ся лишень на подаваню найпотрібніших уваг і то коротких: за те форсує як найбільшою скількістю добірного материялу. Він обізнаний дуже добре з білоруською мовою. Через се має його збірка також свою вартість для фільольогів; а звістно, що се не маловажна річ, особливо коли зважимо, що білоруська мова простудійована ще дуже неповно. Д. Ф. старав ся віддати вірно народний виговор — на скілько се було йому можна — а в тій цілі повводив навіть окремі графічні знаки до своєї книжки: Знаком *â* означив звук посередній між *a* і *e*; знаком *â* — звук *a* зближений до *o*; знаком *î* — звук зближений до *ï*; знаком *ц* — звук, який у нас означає ся знаком *ў*. Зазначає також продовження звуків і їх скороченя. Над словами — хоч що правда не всюди — подає наголос. Трапляють ся при тім також деякі недокладности, але без них остаточно не може нігде обійти ся; вони й не великі. На многих місцях зазначає паралелі, що вартість книжки значно підносить. Шкода тільки, що автор обмежив ся на дуже незначне число збірників. Збірка д. Федеровского має ще вкінці ту добру прикмету, що майже виключно ним самим записана. Нефахові люди, при найліпшій навіть волі, роблять нераз такі похибки, з яких виходять відтак різні непорозуміння. Сконтролювати їх при тім трудно; з одною особою далеко легше се вчинити, а сконтролювавши одну похибку, можна на її підставі спростувати всі анальоґічні.

Коли вийде ціла збірка д. Федеровского, дасть нам дуже добрий образ білоруської культури — як на се вказує плян. Тому належить бажати, щоби вона як найскорше появилася, а не вилежувалася літами в бюрок зі стратою для науки.

Časopis musea králoství českého, 1897, ročník LXXI, redaktor: Antonín Truhlař, Praha, st. 592.

В сїм томі Часопис'а маємо цікаву для нас статю Фр. Ржегоржа *Kalendářik z národního života Lemků v. Příspěvek k rusínskému národopisu haličských Karpat*. Д. Ржегорж знаний у нас з своїх численних етноґрафічних праць про Галицьких Русинів, заміщуваних в різних видавництвах чеських, що знайомила Чехів з нашим народом. Праці ті визначають ся великою сумлінністю, вірністю і докладною обсервацією жита нашого народа: д. Ржегорж не гордує навіть дрібницями і затримує ся над ними, коли лиш вони причиняють ся до висвітлення незвісної якої справи, коли докладають хоч невеличкі риси до характеристики віровань, поглядів, обрядів та звичаїв народних. Деякі з тих праць подають зовсім новий материял, недрукований ще в наших видавництвах. З огляду на те добре було би позбирати праці д. Ржегоржа, перевести на нашу мову і видати окремою книжкою.

Праця, якої наголовок наведений повисше, подає також новий матеріял; що до форми, то уложена вона подібно як анальоґічна праця „Kalendařik z národního života Vojkŭv“, друкована 1895 р. в часописи „Zlata Praha“.*) Я зазначу з неї на сьому місци лиш що найважнійше.

На новий рік пють Лемки горівку; хто випе її більше тоді, як в иньший день, то приблїшить в собі на стілько крові, на скілько випив більше ніж звичайно. На другий сьв. вечер їдять у 7 мисках 7 потрав; між ними визначають ся особливо бобельки: вони незвичайно своєю грубостю вказують, що буде колосиста пшениця, груба як бобельки. За коляду обдаровують Лемки колядників літрою вівса, або сушеними овочами, хлібом, прядивом, кусником полотна і т. п. Тому, що не винагородить колядників, сьпівають: „Скочила лишка до вовка, бодай ти ся не вродїла лем сама половка“. В Ясельських носять колядники з собою ліскові пруть і роздаровують їх газдам: хто заткне сєй прут собі на поли, тому крети не будуть рити; він помагає також худобинї, коли здує ся. Перший тиждень великого посту називають Лемки „Федоровиця“. Д. Ржегорж здогадає ся, що та назва походить від сьвятих Федорів, що їх память в тому часї обходять. Семий тиждень по Рїздві називає ся „хромим“. Хто зважив би ся в ньому прясти, мусїв би охроміти. На Великдень хто скорше верне до дому з паскою, то й скорше обсьє ся. Хто принесе паску і вспїє ще перед другим з потока води принести, тому будуть корови давати молока як води. Цїкаво, що Лемки не мають гаївок, таї не дзвонять по цілих днях підчас великоднїя, як деінде. Юр — то день чарівниць. Лемки ненавидять їх страшно і ходять аж на угорський бік до баців (старших пастухів), аби лиш дістати у них зїля проти чарівниць. На Купала палять Лемки огні і сьпівають пісні (собїтки). Одну таку пісню наводить автор. На Ілю підгортають кілька корчів картофель, щоби великі вирости. В Ганчові не стелять на Рїздво „дїдуха“, лиш на столі розкладають під обрусом сніп вівса. Під столом складають вістре плуга, аби були витревалі, як жєлізо, та ланцух, аби тримали ся в родинї так сильно, як огнива ланцуха. Другий день Рїздва звать „вимітним“, бо в ньому ходять по хатах мужчини, та замітають за домашню дівку хату, за що дістають від хозїїв почесне. З тим повязаний цілий ряд повірок, з яких кілька автор наводить.

Матеріял до отсеї праці зібрав д. Ржегорж в Перегримці, Ганчові, Вислоку, Рихвальді та в околиці Жмгороду. Ориґінальних текстів наводить він мало. Між текстами звертає на себе увагу дві пісні: Перша

*) Про сю працю була згадка в бібліографії IX т. Записок на ст. 43—45.

з них (ст. 353—354) — то колядка (щедрівка), записана з пропусками і деякими неточностями; мова її народня вправді, але все вказує на письменське походжене. Друга (ст. 363—365) має служити доказом, що Лемки знають і згадують давні, поганські русалки. Вона записана в околиці Жмигороду, але від кого, автор не каже. Тимчасом се важна річ, на мою думку; як показує ся, пісня не тільки не народня, але навіть не ввійшла між народ, бо інакше муєло би те полишити на ній свої сліди. Вона не визначає ся надто ані змістом, ані артизмом, ані цікавістю мотиву. Її зложив без сумніву оден „з непризнаних“ поетів, що не мав пійякого поетичного таланту. На доказ сказаного вистане навести початок пісні:

Za selom kolo lisa — byv-jes davna stav,
o ktorom sobi narod tak os skázav:
ščo tam jakýs panny pľyvaly
i krasni chłopci sobi porывaly.
Razu odnoho jichav mołodec
svoji myľoj vžaty vinec.
Dyvvt śa, na lucí divčata tančujut
i do mołodoho vsi śa usmichajut i т. д.

Д. Ржегорж пав тут жертвою містифікації якогось добродія.

Що до наведеня текстів треба тут ще замітити, що між ними находить ся досить помилок. Деякі з них то очевидно друкарські; але є й такі, що походять від самого автора. Декуди подано мильний переклад слів; нпр. хоч — třeba; стали пригравати — jali se hrati; багнітки — прути з верби (намість: пупінки); anhelskym percem — ангельським (намість ангельським, англійським); hača — пєс (намість лешак). Дечого не пояснено зовсім, хоч треба було пояснити; нпр. Naj že bude čest i chvala Otcu predvičnomu, i sosnu v čelovičeskych z Divu roždenomu i т. и. Такі дрібниці не можуть однакож позбавити ваги праці, що сама по собі завсіди буде мати свою стійність.

В. Гнатюк.

Энциклопедическій Словарь, издатели Ф. А. Брокгаузъ и И. А. Ефронъ, том XXII полутоми 43 й 44, т. XXIII пол. 45 й 46: Опека—Патентъ, Патенты—Поватажное, Слб. 1897—1898, ст. 960 й 958.

Почнемо з огляду цікавих для нас статей уміщених в отсих двох томах. З статей географічного зміста української території дотикають ся: Осколь (43), Острогъ, Павловскъ (44), Павлоградъ, Переяславль (45), Пирятинъ (46). Навіть поверховому читачу кидаєть ся в вічи, що статі